

Tisková zpráva ke dni 27.9.2016

Adaptace sídel na změnu klimatu – projekt nejen pro obce v ČR

Dne 16. ledna 2015 byla zahájena realizace projektu „Adaptace sídel na změnu klimatu - praktická řešení a sdílení zkušeností“. Projekt byl podpořen grantem z Finančního mechanismu Islandu, Lichtenštejska, a Norska.

Projekt uskutečňuje již delší dobu (i mimo rámec projektu) neformální sdružení nestátních neziskových organizací „Adaptace sídel“ (členy jsou obecně prospěšné společnosti Civitas per Populi – příjemce grantu, Agentura Koniklec, Ekocentrum Koniklec, TIMUR, Porsenna a Czech Globe v. v. i.). Projekt byl zaměřený na rozvoj poznání o adaptaci měst a obcí na následky změny klimatu a aplikaci praktických opatření. Práce na projektu probíhaly celkem 18 měsíců, tedy do 30. září 2016.

Hlavním cílem projektu bylo přispět v České republice (která je v této věci oproti jiným Evropským zemím mírně pozadu v prosazování opatření na zmírnění důsledků změny klimatu) ke zmírnění možných negativních dopadů změny klimatu na sídla (města i menší obce).

Cílů projektu bylo dosaženo podporou *provádění analýz dopadů změny klimatu na místní úrovni* a podporou *tvorby kvalitních místních strategií adaptace na klimatickou změnu a také trpělivou prací*. V Evropě jsou tyto strategie a studie známé jako „*Cestovní mapa k adaptaci měst*“. V rámci „*adaptačních*“ strategií a specifikace hrozeb bylo také využito poznatků z místních šetření a zkoumání modelových měst různých velikostí, a to Dobruška, Žďár nad Sázavou a Hradec Králové. Řada přístupů a poznatků byla u každého města jiná a pro město Žďár nad Sázavou byly vypracovány i praktické studie jednak pro budovy a jednak pro odvodnění ploch parkovišť v centru města.

Koordinace případových studií byla svěřena doc.ing.arch.Vladimíře Šilhánkové, která nám sdělila : V rámci realizace projektu byly pro tři partnerská města - Dobrušku, Hradec Králové a Žďár nad Sázavou připraveny případové studie - Road Maps neboli cestovní mapy k adaptaci na dopady změny klimatu. Tyto případové studie ověřovaly reálnou použitelnost Metodiky tvorby adaptační strategie sídel na změnu klimatu. Každá cestovní mapa je složena z několika částí. Jednak je to situační analýza, tedy popis hrozeb, která se změnou klimatu na město dopadají nebo dopadat mohou / budou a na ni navazující analýza hrozeb a zranitelnosti tj. vyhodnocení významu a velikosti těchto hrozeb. Nedílnou součástí je práce s veřejností a místními experty neboli stakeholdery. Na základě vyhodnocených hrozeb a zranitelnosti je pak sestavena tzv. strategická mapa, která ukazuje priority, kterým by se město při adaptaci na dopady změny klimatu mělo věnovat, a to ve čtyřech základních kategoriích - v oblasti hospodaření vodou, v oblasti eliminace extrémních teplot, v oblasti eliminace dopadů sucha a o oblasti eliminace dopadů extrémních větrů. Na cestovní mapu by pak měl navazovat akční plán, který již bude obsahovat konkrétní návrhy opatření pro nejbližší období.

Ve všech městech proběhly ankety pro veřejnost, která se mohla vyjádřit, jak vnímá závažnost tématu Změna klimatu uvnitř města. Kromě výstupů z anket u veřejnosti (kdy velká část obyvatel měst se cítí zcela bezpečná a nemá potřebu cokoliv přizpůsobovat) probíhaly i školské projekty ve vybraných školách všech uvedených měst. Výstupem sledování parametrů prostředí ve městě byl pro každou municipalitu připravený návrh žákovských a studentských problémových oblastí a zlepšení ve vztahu k hrozbám vycházejícím z nadcházející změny klimatu.

Výsledky evaluace ukázaly, že školní environmentálně-vzdělávací projekt „Adaptace sídel na změnu klimatu“ pozitivně ovlivnil v žácích základních a středních škol v Dobrušce, Hradci Králové a Žďáru nad Sázavou zejména vztah k místu, kde žijí.

Projekt, který probíhal ve školním roce 2015/2016, se zúčastnilo 8 základních škol a 1 gymnázium v celkovém počtu 16 tříd, tj. 314 žáků. Žáci spolu se svými pedagogy měli za úkol prozkoumat svá města a na základě svého badatelského výzkumu navrhnout konkrétní místní adaptační opatření, aby se města lépe připravila na dopady častějšího výskytu extrémních klimatických jevů. Takovými jevy jsou například přívalové deště, ledovky, extrémní mrazy, vysoké teploty, extrémní sucha, nebo naopak povodně.

K projektu ve školách nám sdělila koordinátorka Mgr. Alice Končinská následující :
Projekt sestával ze sedmi tematicky zaměřených badatelských aktivit. V závěru každé aktivity žáci na mapu města vynesli adaptační opatření. Součástí projektu byla také tematicky zaměřená exkurze, věnovaná koloběhu organické hmoty, a simulační hra, v jejímž rámci žáci otestovali funkčnost již zaznamenaných adaptačních opatření. Projekt byl zakončen prezentací navržených opatření před zastupiteli a odbornými pracovníky každé obce. Odborná komise vyhodnotila nejlepší návrhy pro město.

*Žáci vítězných návrhů z **8. B ZŠ SEVER (Hradec Králové)** navrhovali protipovodňové zábrany na soutoku Labe a Orlice a ve Svinarech, odsávání vody na Malšovickém stadionu, solární panely a kolektory na střechách vysokých budov, bioplynovou stanici a nový park a rybník na louce za DP. Žáci vítězných návrhů z **8. B ZŠ Františka Kupky (Dobruška)** by obnovili železnici Dobruška - Opočno, zavedli EKOmikrobus pro převážení seniorů po městě, vybudovali nové cyklostezky do okolních obcí a zavedli kontejnery na bioodpad. Vítězná třída **8. B z Druhé základní školy ve Žďáru nad Sázavou** navrhla více květináčů na pěší zónu, častější čištění odtokových kanálů, nový park pro psy na poli k Mamlasovi, častější frekvenci spojů veřejné dopravy, autobusy na zemní plyn a úpravu silnic pro větší bezpečnost provozu. Vítězné třídy navštívily vědecké centrum IQLANDIA.*

Žákovské návrhy adaptačních opatření jsou součástí případových studií a budou sloužit jako podklad pro tvorbu místních adaptačních strategií. Informace o projektu a veškeré výukové materiály jsou k dispozici na projektovém webu www.adaptacesidel.cz/doskol.

Komplexní evaluace projektu, kterou zajistila externí společnost Spora, z. s., ukázala, že žáci si prostřednictvím projektu více uvědomili důležitost místa, ve kterém žijí, pro jejich život. Toto místo považují za zajímavé. Vyhodnocení projektu ukázalo, že pokud by mohli žáci poradit, jaká opatření ve městě zavést, nejčastěji se objevují odpovědi vztahující se k městské zeleni, dále opatření vztahující se k vodě, energetickým opatřením a dopravě. Žáci také kladou důraz na čistotu ve městě.

Poznatky z projektu přišly žákům využitelné např. v případě mimořádných situací (např. při povodních, vysokých teplotách), při stavbě domu nebo zařizování domácnosti (v budoucnu), při přípravě různých referátů na témata týkající se projektu, pokud se jich někdo zeptá na

otázku související s tématy projektu a při praktickém chodu domácnosti (třídění odpadů, šetření energiemi).

Dominujícím tématem u občanů i u dětí byla voda a to hned ve dvou aspektech. Jednak jako nedostatek v letním období, kdy je nutno vodou šetřit a pak jako živelní ničící při povodních a přívalových deštích. Extrémní počasí nově se objevující v ČR byly vnímány jako třetí významné téma a to ať se to dotýká ledovky, větrných smrští nebo přívalu krup a bleskových bouří.

V rámci projektu probíhala příprava tzv. znalostní báze, tedy projektové přípravy na naplnění zásobníku opatření, příkladů, klíčových článků atp., které mohou napomoci zdárné adaptaci měst v ČR. Na přípravě databáze se jako expert projektu podílel zejména Mgr. Adam Emmer (Czech Globe), který řadu věcí hodnotil a zpracovával a dodal nám následující přehled :

V rámci projektu byla rovněž vytvořena znalostní báze (ZB) – online databáze dokumentů a podkladů relevantních pro tvorbu adaptačních strategií na úrovni malých a středně velkých měst ČR. ZB obsahuje české a zahraniční zdroje a podklady, legislativní dokumenty, datové podklady, odkazy na zahraniční adaptační portály, přehled finančních nástrojů využitelných pro realizaci adaptačních opatření, odkazy na výstupy dalších adaptačních projektů, odborné vědecké články, atd. Každá položka v ZB je vybavena česky psaným abstraktem a indexována dle typu dokumentu a tematického klíče. Vyhledávání v databázi, která je dostupná na www.adaptacesidel.cz, je realizováno pomocí klíčových slov a indexů. Ty rovněž slouží k propojení ZB s online adaptačním asistentem.

Za znalostní databázi a zpracování údajů do tzv. adaptačního e-asistenta měli gesci pracovníci Agentury Koniklec – Miroslav Lupač a David Kunsberger – jejich práce byla dlouhodobá, namáhavá a sdělili k ní následující :

V samotném úvodu projektu vznikl virtuální prostor – projektový webový portál a související profily na sociálních sítích. Tento prostor je určen zejména místním samosprávám a iniciativám, které si vezmou za své adaptaci obce či města na změnu klimatu. Stránky propojené se sociálními sítěmi jsou zdrojem aktuálních informací, přinášejí využitelné výsledky projektu, případové studie, metodiku hodnocení hrozeb a především rozsáhlou znalostní bázi domácích i zahraničních pramenů.

Virtuální prostor pro poskytování informací a výměnu zkušeností byl inspirován evropskou platformou CLIMATE – ADAPT, ale je zaměřen výhradně na města a obce s důrazem na efektivní využití oblíbených sociálních sítí a doplňkových forem on-line sdílení informací, propagace a vzdělávání.

V průběhu řešení byly vytvořeny dvě vzájemně propojené součásti - strukturovaná knihovna pramenů - Znalostní báze - a nástroj na pomoc při tvorbě adaptačních strategií, který je dostupný v záložce Asistent. Dokumenty obsažené ve znalostní bázi jsou přístupné všem návštěvníkům portálu. Registrovaní uživatelé s příslušným oprávněním pak mohou znalostní bázi rozšiřovat.

Asistent umožňuje v šesti jednoduchých krocích sestavit základ adaptační strategie města. Uživatelům usnadní pojmenovat problémy spojené se změnou klimatu, dohledat potřebné podpůrné dokumenty ve znalostní bázi a vyhodnotit rizika spojená se změnami klimatu. Na základě vstupních údajů nabídne Asistent vhodná obecná opatření pro oslabení rizik. Opatření vycházejí z okruhů definovaných Národní strategií přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR.

Nedílnou součástí virtuálního prostoru jsou sociální sítě. Ty sloužily v průběhu celého projektu ke sdílení novinek a zajímavostí s tematikou změny klimatu a adaptace. Facebookový profil projektu má na 500 příznivců a jen v posledním měsíci bylo jeho prostřednictvím osloveno přes 30 tisíc uživatelů facebooku. Publikované informace vyvolaly aktivní zájem téměř 1500 uživatelů.

Twitterový profil sloužil pro online zpravodajství z prosincové konference. Z ní byl vysílán i živý videopřenos prostřednictvím kanálu na YouTube.

V rámci činnosti na projektu Adaptace sídel byla uspořádána v prosinci 2015 konference pro místní správy – první tohoto druhu – kde byla probrána všechna hlavní zjištěná témata, tedy od prevence, přes adaptaci (přizpůsobení se) až po finanční zajištění proti škodám z pojišťoven a vlastních zdrojů krizového řízení. Kromě konference proběhly dva workshopy ve všech pilotních městech a také řada interních i meziprogramových seminářů, kdy jsme sdíleli zkušenosti s projektem Urbanadapt nebo jinými. Ve městech probíhala mimo jiné i šetření z hlediska možných rizik a ohrožení municipalit v běžném provozu. Smyslem bylo najít reálné podklady pro výše popsané případové studie a zobecnit poznatky do metodiky.

Výstupem projektu Adaptace sídel na změnu klimatu na jeho konci je samozřejmě kromě konference a jejích materiálů ještě mnohem více :

Metodika pro města a obce (odborně recenzovaná a validní)

Publikace Adaptace na změny klimatu (určená zejména místním městským úřadům)

Informační www stránky adaptace sídel

Facebookový, velmi živý profil Adaptace sídel na změnu klimatu

Případové studie vzniklé pro modelová města, tedy jakési návrhy strategie Adaptace pro města

Výukové metodické listy pro pedagogy místních škol

Přednášky a VŠ studijní opora pro výuku předmětu Adaptace sídel na změnu klimatu na vybraných školách

Znalostní báze – pomocný e-systém na webu k dispozici pro města a obce, které jej využijí pro tvorbu vlastní strategie adaptace na důsledky změny klimatu

Celý projekt byl zaměřen na *sdílení*, bude tedy doplněn propagačními a síťovými aktivitami mezi obcemi a dalšími nositeli tématu,. Odborné databáze, publikace a další budou stejně jako další výstupy projektu nabídnuty elektronicky k využití dalším zájemcům a zejména municipalitám.

Smyslem projektu je nadále myšlenku tvorby „cestovních map k adaptaci sídel“ popularizovat a rozšířit tak, aby se města a obce v ČR mohly dostatečně připravit na již změněné podmínky v podnebí a také aby v zájmu adaptace (přizpůsobení) na tyto změny mohly efektivně využívat své zdroje.

Projekt v konečném důsledku, jak doufáme, přinese značné úspory a zefektivnění činnosti nejen našim pilotním městům, ale i dalším městům, obcím a jiným subjektům a sítím, z nichž některé naše výstupy již nyní spontánně využívají.

Pro potřebu propagace zprávu zpracoval užší tým projektu Adaptace sídel.

Projekt byl podpořen grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska.

Za koordinátory projektu a nositele projektu

Mgr.Michael Pondělíček, Ph.D.

27.9.2016

Ředitel Civitas per Populi o.p.s.